

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу». Тернопіль. 15-17 жовтня 2015 року

УДК: 338.484.2

Сарри А.В.

Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Україна

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Sarry A.V.

FUTURE DIRECTION OF TRAVEL REGIONS OF UKRAINE

Сучасний світ туристичних послуг пропонує велике розмаїття курортів, баз відпочинку, санаторіїв та готелів, у яких потенційні клієнти можуть провести свій відпочинок і вдовольнити індивідуальні потреби у відпочинку, нових враженнях, профілактиці захворювань чи лікуванні.

Уся територія України характеризується виключно сприятливими умовами для проведення різних видів туристичної діяльності та наявністю різноманітних рекреаційних ресурсів для відпочинку і лікування населення.

В Україні є великі рекреаційні ресурси, які мають міжнародне значення. Природний потенціал України складають узбережжя Чорного та Азовського морів, рельєф, водні (понад 70 тис. річок, більш як 3 тис. природних озер і 22 тис. штучних водоймищ), лісові, рослинні та тваринні ресурси. Родовища лікувальних грязей, а також мінеральних і радонових вод входять до рекреаційного потенціалу нашої країни, який має не тільки внутрішнє, але й міжнародне значення. В Україні створено 11 національних природних парків, 15 державних заповідників, заказники, дендропарки, пам'ятники садово-паркового мистецтва, які належать до природоохоронних територій [1].

Серед вітчизняних вчених питаннями регіоналізації країни займалися В. Симоненко, В. Половкін, О. Діброва, О. Шаблій, А. Пономарьов. У загальному вигляді їхні варіанти регіонального поділу країни базується на тому, що регіон як частина географічного простору являє собою цілісність природного середовища, населення та господарства. Тобто регіон розглядається науковцями як цілісна система, елементи якої перебувають у взаємодії.

Всі території відрізняються туристичною спеціалізацією, структурою рекреаційних ресурсів і напрямком їх освоєння. Тому доцільно об'єднати ці території в туристичні райони. Так [2] частина дослідників виділяє чотири туристичних регіони: карпатський, Поліський, Дніпровський та Азово-Чорноморський, які, в свою чергу, поділяються на 35 туристичних районів. Інші виділяють сім регіонів: карпатський (західний), Волинсько-тернопільський (західний або поліський), Житомирсько-Вінницький (буферний), київський (центральный), Харківський (північно-східний), Дніпровсько-Донецький (південно-східний), Причорноморський (південний). Треті дослідники схильні об'єднувати три приморські райони в один кримсько-Одесько-Азовський туристичний регіон, а також виділяють карпатський туристичний район. У географічній енциклопедії України наводяться дві схеми поділу території країни на чотири рекреаційні регіони (Азово-Чорноморський, Дніпровсько-Дністровський, карпатський, кримський) і вісім рекреаційних районів (Євпаторійський, Донецький, Одеський, Приазовський, Придніпровський, Придністровський, Феодосійський, Ялтинський). До районів зростаючого попиту відносяться: Подільський, Галицько-Волинський, Чернігівський, Полтавський, Північно-Східний.

Україна має унікальні природно-кліматичні і лікувальні ресурси, що створює можливості розвитку рекреаційного комплексу.

За характером природних лікувальних факторів курорти України поділяють на кілька типів (або профілів) [3, с. 388-392]:

- Бальнеологічні курорти: основний лікувальний фактор – мінеральні води, що застосовуються у вигляді ванн, душів, для пиття, інгаляцій, зрошування, промивання тощо. До цих курортів належать: Немирів, Біла Церква, Хмільник, Моршин, Трускавець, Карпати, Квітка Полонини, Миргород, Березівські мінеральні води та ін.

- Грязеві курорти: основний лікувальний фактор – грязь, що застосовується у вигляді ванн, аплікацій, тампонів, компресів тощо. На грязевих курортах використовується мулова грязь солоних озер і лиманів, сапропелева (мулова грязь прісних озер), торфова (прісна і мінералізована), а також гідротермальна і сопкова (вулканічного походження). До цих курортів належать: Бердянськ, Куяльницький.

- Кліматичні курорти; основні види лікування – повітряні і сонячні ванни, а також купання. До цих курортів належать: Одеський курортний район, Закарпатська група курортів, Бердянськ, Кирилівка та ін.

- До курортів з кількома лікувальними факторами в Україні належать: бальнеокліматичні: Конча-Заспа та ін.; бальнеогрязеві: Миргород, Моршин, Трускавець та ін.; кліматогрязеві: Бердянськ, Маріуполь та ін.; кліматобальнеогрязеві: Кирилівка.

На сьогоднішній день в Україні існує розвинена мережа санаторно-курортних та оздоровчих закладів.

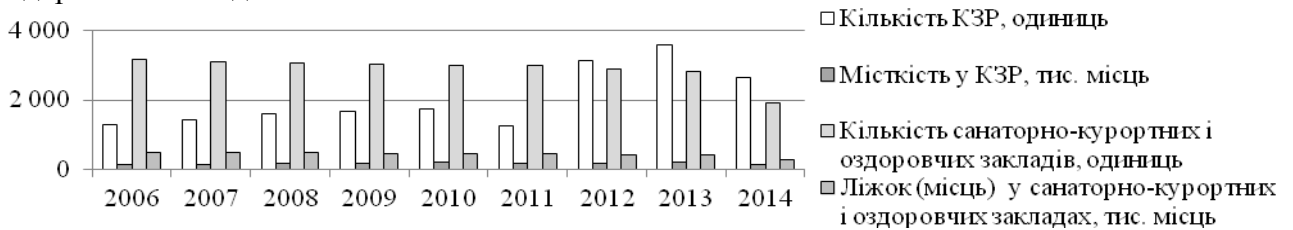

Рис. 1. Загальна чисельність готелів й аналогічних засобів розміщування, санаторно-курортних і оздоровчих закладів та місць у них

Джерело: розроблено автором на основі [4, 5, 6, 7, 8, 9]

Як можна побачити з рис. 1 кількість санаторно-курортних і оздоровчих закладів та кількість місць у них постійно скорочується, в той же час постійно зростає кількість готелів й аналогічних засобів розміщення та кількість місць у них.

Мережа готелів й аналогічних засобів розміщування, а також санаторно-курортних та оздоровчих закладів розподілена не рівномірно і кожен рік змінюється. Нерівномірність розподілу засобів розміщення відповідає концентрації туристичних та рекреаційних ресурсів у тому чи іншому регіоні країни. Так станом на 2014 рік найбільша кількість готелів й аналогічних засобів розміщення зосереджена в Львівській, Одеській, Закарпатській, Івано-Франківській, Дніпропетровській та Запорізькій областях. Ці привабливі та насичені культурними, історичними та природними пам'ятками місця відвідує щорічно понад 100 тис. осіб: у Львівській (2012 р. – 471 010 осіб, 2013 р. – 493 197 осіб, 2014 р. – 449 180 осіб), Одеській (2012 р. – 246 935 осіб, 2013 р. – 295 298 осіб, 2014 р. – 181 282 особи), Закарпатській (2012 р. – 140 746 осіб, 2013 р. – 172 663 особи, 2014 р. – 142 466 осіб), Запорізькій (2012 р. – 93 618 осіб, 2013 р. – 103 322 особи, 2014 р. – 105 378 осіб), Івано-Франківській (2012 р. – 233 131 особа, 2013 р. – 217 984 осіб, 2014 р. – 228 522 особи), а також м. Київ (2012 р. – 1 043 549 осіб, 2013 р. – 1 119 400 осіб, 2014 р. – 847 631 особа)

Інакше розподілились санаторно-курортні і оздоровчі заклади по території країні у 2014 році. Так найбільша кількість санаторно-курортних і оздоровчих закладів сконцентрована в Одеській, Запорізькій, Миколаївській, Херсонській і

Дніпропетровській областях. Саме в цих областях є родовища цілющих грязей і саме головне цілюще джерело – море. Щороку ці регіони відвідує понад 100 тис. осіб: у Одеській (2012 р. – 298 726 осіб, 2013 р. – 272 380 осіб, 2014 р. – 209 272 особи), Запорізькій (2012 р. – 208 541 особа, 2013 р. – 183 997 осіб, 2014 р. – 178 090 осіб), Миколаївській (2012 р. – 129 986 осіб, 2013 р. – 127 934 особи, 2014 р. – 103 316 осіб), Херсонській (2012 р. – 151 522 особи, 2013 р. – 142 984 особи, 2014 р. – 114 434 особи) і Дніпропетровській (2012 р. – 199 929 осіб, 2013 р. – 201 027 осіб, 2014 р. – 234 416 осіб), а також Львівській (2012 р. – 209 945 осіб, 2013 р. – 224 632 особи, 2014 р. – 170 827 осіб).

У період з 2006 по 2014 рр. спостерігається тенденція збільшення кількості постояльців готелів й аналогічних засобів розміщення та зменшення числа оздоровлених у санаторно-курортних закладах, що відображено на рис. 2.

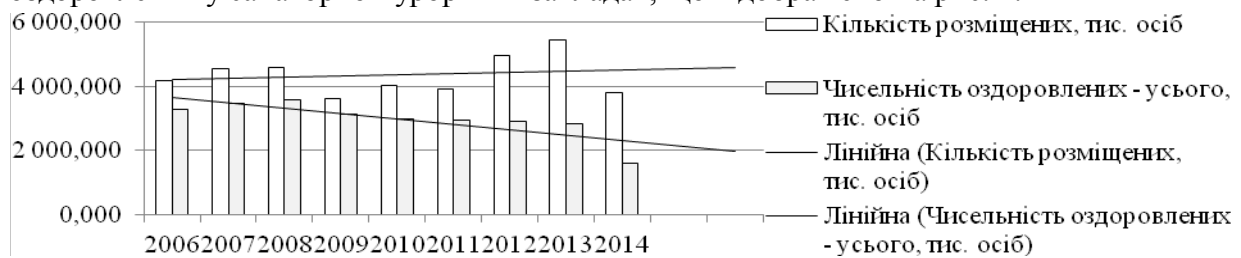

Рис. 2. Загальна чисельність розміщених у колективних засобах розміщення
Джерело: розроблено автором на основі [4, 5, 6, 7, 8, 9]

На перспективність розвитку того чи іншого регіону в туристичному плані сильно впливає число відвідали його людина. Наявність великого потоку приїжджих сприяє розвитку інфраструктури та її поліпшенню, а також вдосконалення якості наданих послуг. У теж час популярність серед бажаючих оздоровитись і не тільки здобули санаторно-курортні та оздоровчі заклади. За цими двома таблицями можна сказати, що Приазовська частина Азово-Чорноморського регіону більш перспективна в плані розвитку рекреаційного та зеленого туризму. У теж час Карпатський регіон і Причорноморський регіон перспективні в розвитку культурно-пізнавального, екстремального, зеленого та рекреаційного туризму.

Також додатковим фактором перспективності розвитку туристичного регіону є кількість іноземців, які відвідали його. Так станом на 2014 рік найбільше число іноземців, що заселились в готелі й аналогічні засоби розміщення спостерігалася в м. Київ (280 648 осіб), Київській (18 998 осіб), Львівській (47 013 осіб), Харківській (43 013 осіб), Дніпропетровській (16 746 осіб) та Одеській (24 783 осіб) областях.

Найбільшу кількість іноземців, що відвідали в 2014 році Україну і зупинилися в оздоровчих та санаторно-курортних закладах можна було спостерігати в Одеській (11 176 осіб), Львівській (9 005 осіб), Вінницькій (887 осіб), Закарпатській (765 осіб) та Полтавській (701 осіб) області. Багатьох іноземних відвідувачів в Запорізькій (2014 р. – 215 осіб, 2013 р. – 6 302 особи), Херсонській (2014 р. – 454 осіб, 2013 р. – 3 240 осіб) і Миколаївській (2014 р. – 412 осіб, 2013 р. – 14 605 осіб) областях втратили через сучасну політичну та економічну ситуацію в країні.

Підсумовуючи все вищесказане можна виділити наступні туристично-рекреаційні регіони України: Приазовський, Причорноморський, Дніпровський, Карпатський, Південний, Східний. Найбільш перспективними для рекреаційного відпочинку є Одеська, Миколаївська, Запорізька, Херсонська, Львівська, Закарпатська, Вінницька, Дніпропетровська та Полтавська область. Найбільш привабливими для туристичних подорожей є м. Київ, Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська,

Київська, Харківська та Одеська області.

Спеціальна туристично-рекреаційна зона (СТРЗ) – вид особливої економічної зони, що створюється для розвитку і надання послуг у сфері туризму [10].

Для ефективного розвитку Приазовського регіону на всій його території необхідно створити спеціальну туристично-рекреаційну зону, яка допоможе об'єднати зусилля всіх курортів цього регіону і створити умови прибуткового функціонування курортної інфраструктури. Крім того особливий (пільговий) податковий, митний, валютно-фінансовий режим дозволить вивільнити кошти на розвиток нових видів туризму в цьому регіоні таких як діловий туризм, проведення спортивних заходів, windsurfing, яхтинг, хобі-туризм і деякі види повітряного туризму. Подібна, але дещо відмінна ситуація спостерігається в Причорноморському регіоні, де можна було б створити вільну туристичну зону на території всієї дельти Дунаю. Подібна зона могла б сприяти збільшенню турпотоків як в Україні так і в Румунії. Для Карпатського регіону характерний гірський, спортивний, повітряний, зелений, рекреаційний та історико-культурний туризм. Саме в цьому регіоні знаходилася єдина на території України вільна туристично-рекреаційна зона «Курортополіс «Трускавець», яка була фактично закрита після зміни влади в 2004 році і скасування усіх пільгових умов для іноземних інвесторів.

Отже, Україна має багато перспективних напрямків розвитку туризму у багатьох туристичних регіонах країни, що здатне вивести її на новий рівень розвитку туризму та дозволить створити привабливі для інвесторів пропозиції.

Перелік посилань

1. Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського, м. Кіровоград, Україна [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://library.kr.ua/orhus/tur.html>
2. Туристическое районирование Украины и характеристика основных туристско-рекреационных регионов [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://estnauki.ru/geo/1-geografy/14322-turisticheskoe-rajonirovanie-ukrainy-i-harakteristika-osnovnyh-turistsko-rekreacionnyh-regionov.html>
3. Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський. – [2-ге вид., випр.]. – К.: Знання, 2008. – 576 с.
4. Санаторно-курортне лікування, організований відпочинок та туризм в Україні: статистичний бюлетень. – К., 2011. – 91 с.
5. Туристична діяльність в Україні у 2012 році: статистичний бюлетень. – К., 2013. – 272 с.
6. Туристична діяльність в Україні у 2013 році: статистичний бюлетень. – К., 2014. – 272 с.
7. Колективні засоби розміщування в Україні у 2014 році: статистичний бюлетень. – К., 2015. – 200 с.
8. Готелі та інші місця для тимчасового проживання: статистичний збірник. – К., 2011. – 207 с.
9. Колективні засоби розміщування в Україні у 2011 році: статистичний бюлетень. – К., 2012. – 190 с.
10. Википедія: Туристско-рекреационная зона [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki>